

"מפרי הארץ"

"פרשת ויקהל"

"המשכן והעלות"

רמב"ן: ויקהל משה את כל עדת בני ישראל - ילול "כל עדת בני ישראל" האנשים והנשים, כי כלם התנדבו במלאכת המשכן. והנה משה אחר שצוה לאהרן והנשיאים וכל בני ישראל האנשים כל אשר דבר ה' אתו בהר סיני אחרי שבור הלוחות, ונתן על פניו המסוה, חזר וצוה והקהילו אליו כל העדה אנשים ונשים. **ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו. ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטוה בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו הלוחות שניות וכתת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם,** הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכירתו בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר (לעיל כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטוה מתחלה.

אור החיים: אלה הדברים וגו'. צריך לדעת אומרו אלה הדברים, ובמסכת שבת (צ"ב ב) דרש מאן רבי ט"ל מלאכות כמנין אלה ל"ו דברים ב' הדברים ג' הרי ט"ל, וזה דרך דרש, **עוד צריך לדעת** למה הוצרך לומר לעשות אותם ולא הספיק באומרו אשר צוה ה', **ועוד כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת איך יוצדק ליאמר עליו תעשו.** אכן יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (הוריות ח' א) שאמרו בפסוק (במדבר ט"ו כ"ב) כי תשגו וגו' שכל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה.

ומעתה הנה צריכין כל ישראל לתקן כל תרי"ג מצות אשר פגמו בכולן ודבר זה הוא רחוק מגדר ההשגה, אשר על כן באה מצות ה' להם שיזהרו במצות שבת, ואמרו ז"ל (שמו"ר פכ"ה) שקול שבת כנגד כל התורה, ובזה יתקנו פגם שפגמו בכל התורה, והוא מאמר משה כאן אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם פירוש לשון תיקון בזה יתקנו פגמיהם של בני ישראל ומה הם הדברים ששת ימים וגו' וביום השביעי וגו', **ובזה יתיישב מה שקשה עוד למה חזר עוד לצוות על השבת אחר שכבר צוה כמה פעמים, ועוד למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשכן,** ולדברינו יבא על נכון כי יצו ה' על תיקון העבר כדי שיהיו מוכשרים לשכון בתוכם ובמצות שבת ששקולה ככל התורה היא תקנת עבודה זרה כאומרו (ישעי' נ"ו) אשרי אנוש יעשה זאת ודרשו ז"ל (שבת קי"ח ב) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו.

עוד יתבאר ע"פ דבריהם ז"ל (מכילתא פ' תשא) רבי אלעזר בר פרטא אומר מנין שכל המשמר שבת מעלין עליו כאלו עשאו דכתיב ושמרו וגו' לעשות את השבת ע"כ, והנה בפ' כי תשא פירשתי דרכים רבים באומרו לעשות את השבת, ודרשה זו זה מקומה, והוא אומרו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם פירוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם והבן.

מלבי"ם: אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות. **יפלא מאד איך אמר שצוה ה' לעשות הלא הצווי דפה שהוא שלא לעשות מלאכה בשבת ואינה לעשות רק שלא לעשות,** ופי' חז"ל שמ"ש ששת ימים תעשה מלאכה הוא צווי על מלאכת המשכן שיעשה בששת ימי החול, והוא הצווי לעשות, ואמר שהגם שנצטוית לעשות מלאכת המשכן כל ימות החול בכ"ז יום השביעי קדש ואסור לעשות בו אף מלאכת המשכן שמן הסברא היינו אומרים כמו שעבודה דוחה שבת כן מלאכת המשכן וכליו שהם מכשירי העבודה אם א"א לעשותם בחול, כגון שנטלה קרנו של מזבח או נפגמה סכין של שחיטה בשבת מותר לתקנם, קמ"ל שאף מלאכה שצוה ה' לעשות בששת הימים לא תעשה בשבת.

ננחלת יעקב: ומה שנאמר פרשה זו בויקהל משה, **יראה לפי הידוע שהקדושה הוא שרש האחדות והטומאה הוא שרש הפירוד.** ובפרשה שלפניה נאמר שעשו את העגל, והגבירו כח הטומאה שהוא הפירוד. וכשבאו לעשות המשכן, שהוא שרש הקדושה, וצריך שהישראל ג"כ יתקדשו, שיהיה להם שרש האחדות. ובמוסריו ובדיבוריו ובתפלותיו הסיר מהם רוח הטומאה והכניסם בקדושה, למען יוכלו לעשות המשכן, שהוא משרש הקדושה, לכך כתיב ויקהל משה.

דברי דוד: למחרת יום הכפורים. דאל"כ היה לו לפרש אימתי היה, אלא ע"כ קאי אדסמיק ליה שירד מן ההר עם לוחות אחרונות, והיינו ביה"כ כדלעיל בפ' כי תשא 1, וסמוך לאותו הזמן ממש היה זה:

לשון הפעיל. הרא"ם הוקשה לו למה צריך רש"י לפרש זה, דודאי מצד דקדוק הלשון כן הוא. ותו קשה במ"ש 'והוא לשון הפעיל' דמשמע שיש לו שייכות עם מה שלפניו ולא קרב זה אל זה. ונראה דקשה למה הוצרך כאן לומר 'ויקהל'. ותו לשון 'כל עדת בני ישראל', 'עדת' ל"ל. ע"כ פירש"י ע"ד שמצינו בפרשת חקת: כל העדה, פירש"י: כל העדה, כולם שלימים. הכא נמי כאן היו 'כל עדת בני ישראל' שלימים, לפי שמחרת יוה"כ היה שנמחל להם עון העגל, וע"כ אמר 'ויקהל' שהוא לשון הפעיל ע"פ דבורו היו מיד נאספים וציייתים ליה, ולא היה צריך לטרוח באסיפתם לפי שכולם קדושים היו, וע"כ התרגום בזה 'ואכניש', ולא כיש תרגום 'וכנש', דאילו כן היה פירושו דבידים דהיינו בטורח גדול הכניסם, אבל 'ואכניש' משמע שע"י דבורו בעלמא הכנישם בלא טורח כלל, כנ"ל נכון.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זזיים

א' האם על המחיה פוטר יין?

תשובה: בדיעבד פוטר יין ותמרים. (עיין סימן ר"ח)

ב' האם פוטר אורז?

תשובה: בדיעבד פוטר. (עיין סימן ר"ח)

אבן העזר

א' האם מהני קידושין בלילה?

תשובה: מהני וגם לכתחילה ויש שפקפקו. (עיין פתחי תשובה סימן כ"ו)

ב' האם כהן מותר להתחתן עם בת גר שנשא בת ישראל?

תשובה: מותר. (עיין בסימן ז')

יורה דעה

א' האם אבר מין החי נוהג בבהמה טמאה?

תשובה: לגוי כן לישראל לא. (עיין בסימן ס"ב)

ב' האם יהודי יכול להושיט אבר מין החי לבן נח?

תשובה: מחלוקת. (עיין בסימן ס"ב)

חושן משפט

א' האם שכירות מטלטלים נקנית בכסף?

תשובה: לשו"ע נקנית ורעק"א הביא ראשונים שחולקים. (עיין בסימן צ"ח)

ב' האם שכירות נקנית בסודר?

תשובה: מחלוקת. (עיין בסימן קצ"ה)

"פרשת שקלים"

שם משמאל: והיינו דבכל ניסן וניסן מתחילה התחדשות עבודת ישראל לאביהן שבשמים כתחילתם של ישראל שיצאו מבית עבדים להיות עבדי ה' ולא עבדי פרעה, וכלשון הכתוב ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה, וע"כ נמי אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, ותרומת הלשכה כתחילתה.

ובאשר התחדשות העבודה צריכה להיות ברגש הנפש והתלהבות וחיות הקודש והתרוממות הנפש, כענין שהי' ביצי"מ שמסרו נפשם, כמ"ש הן נזבחו את תועבת מצרים ולא יסקלוננו, וגם אחר היציאה שהיו בהתרוממות הנפש, כמ"ש ובני ישראל יוצאים ביד רמה, וגם חיזוק גדול כענין אין חוזק כחסידות בתחילתה, ע"כ תקנו לזה את חודש אדר שבו קול דודי דופק על מיתרי לבב בני ישראל כאומר פתחי לי אחותי רעיתי וגו', כמו במצרים שכתוב קול דודי הנה זה בא, וברש"י נואש הייתי אומרת לגאולה עד תום ד' מאות שנה וכו', הנה זה עומד וגו' סבורה הייתי לישב עגונה עוד ימים רבים, והנה הוא הודיע שהי' עומד ומציץ מן חלונות השמים וגו', כן בכל שנה בחודש אדר שקודם ניסן נותנים מן השמים התעוררות חדשה בלב ישראל אפי' לאותם שהיו בכל השנה בבחי' שינה. וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שאדר קודם ניסן הוא כעין אלול קודם תשרי, עכ"ד.

והנה תשרי הוא זמן תפלה ותחנונים לשפוך את הנפש לפני אבינו שבשמים, ע"כ ענין אלול שקודם לו הוא זמן שנפתחין י"ג מכילין דרחמי, וגם אלול כשמו מלשון אליל, היינו שפלות וכניעת הנפש להיות בעצמו כמו שאינו ראוי להיות נמצא כלל, אלא מחמת חסדי ה' הוא מרחם עלינו ופותח לנו שערי הרחמים.

כן דוגמתו הוא אדר לפני ניסן. שניסן הוא זמן חידוש עבודה שמתבקשת התאמצות הלב וחיות ורגש הנפש והתרוממות הנפש וחזוק ידים, ע"כ באדר שקודם לו נותנין מן השמים בלב ישראל אומץ וחזוק הלב ורגש קודש והתרוממות הנפש. אבל ידוע שכל דבר הניתן מן השמים צריכין להכין לו לבוש מעשה ופועל דמיוני, וכמו נשמה שהיא מעולם העליון א"א שתבוא לזה העולם אלא בלבוש גופני, וכן מלאכים הבאים לזה העולם מתלבשים בלבוש עוה"ז עד שיראו אף לעיני בשר, כבזוה"ק (ח"ג קנ"ב א). וכן הוא באלול שנפתחים י"ג מכילין דרחמי מתבקש מעשה ופועלה, וכבר אמרנו שהוא מה שהתקינו לתקוע בשופר ומרבים בתפלות ותחנונים. כן נמי להתעוררות הבאה באדר צריכין למעשה ופועלה דוגמתה כענינה, והיינו השקלים עשר גרה שמרמזות לעשרה כחות הנפש מקובצים, שהיא קיבוץ פרטי, וכולם מתקבצין בלשכה רומז לקיבוץ כללי לצורך קרבנות ציבור.

"מפרי הארץ"

סיבון קי"ד

בעניין: דין הזכרת הרוח גשם וטל.

בדיעבד קודם שסיים חזר למכלכל חיים לא יצא, חזר לרב להושיע לא מחזירים אותו.

ז: בימות הגשמים אם לא הזכיר גשמים, מ"ה אם אמר מוריד הטל, ומ"ה אם לא אמר מוריד הטל ונזכר אחר לישיני עפר, או שנזכר אחר ומקיים אמונתו, או שסיים הברכה ונזכר קודם אתה קדוש, או שנזכר אחר אתה קדוש?

תשובה: אם אמר מוריד הטל יצא, אם לא אמר מוריד הטל ונזכר אחר לישיני עפר יזכיר גשם במקום שנזכר, נזכר אחר ומקיים אמונתו יסיים מקודם לישיני עפר ואח"כ יאמר משיב הרוח, סיים הברכה ונזכר קודם אתה קדוש יאמר משיב הרוח, נזכר אחר אתה קדוש חוזר לראש התפילה.

ח: שכח ותן טל ומטר או ששכח על הנסים ונזכר באמצע הברכה האם יזכיר מיד או שיחזור למקום ההזכרה ויסיים שוב?

תשובה: לפמ"ג חוזר במקום ההזכרה ולשולחן שלמה יזכיר מיד ולא חוזר למקום ההזכרה, ובעל הניסים יאמר אח"כ שוב ועל כולם ית' וכו'.

ט: נסתפק אם אמר משיב הרוח או ותן טל ומטר, מאיזה תאריך חזקה שהזכיר [ע' היטב מ"ב ובה"ל]?

תשובה: הרבה אחרונים סוברים אחרים תשעים תפילות ולא צריך ל' יום והגר"א ועוד סוברים שהעיקר תלוי בשלושים יום בין להקל בטל ומטר (שהרי לא שואלים בשבת) ובין להחמיר במשיב הרוח שצריך ל' יום אפילו שהתפלל תשעים תפילות (במוספים) ולהלכה יש להקל כשניהם דסב"ל.

י: מה הדין אם הזכיר ארבעים וחמש פעם?

תשובה: אם עברו חמשה עשר יום חזקה שאמר כהוגן כי בצירוף הימים עולה לצ' פעמים.

א: האם יצא – הזכיר משיב הרוח בליל שמיני עצרת, לא הזכיר בליל פסח?

תשובה: יצא.

ב: שכחו ולא הכריזו לפני מוסף – האם יזכירו הציבור, האם יזכיר הש"ץ בלחש, האם יזכיר הש"ץ בחזרת התפילה?

תשובה: רק הש"ץ בחזרת התפילה (ודלא כהפ"ח).

ג: לא הכריזו לפני מוסף ואמר אחד מהציבור בקול בתוך תפילתו – האם עשה כדון, האם הציבור יזכירו, ואם לא הזכירו בכה"ג האם יצאו?

תשובה: לא עשה כדון ומ"מ הציבור יזכירו ואעפ"כ אם לא הזכירו יצאו.

ד: הזכרת טל או אי הזכרתו האם יש זמן שמעכבת, ומ"ה 'משיב הרוח' בלי מוריד הגשם האם מעלה או מוריד?

תשובה: לא מעכבת דלא מעלה ומוריד.

ה: הזכיר גשמים בימות החמה האם חוזר – בא"י וכד', בעיירות שצריכים גשמים בקיץ, בארצות שצריכים גשמים בקיץ, בארצות הנ"ל ובזמן עצירת גשמים [ע' בה"ל]?

תשובה: בכל חוזר חוץ מהארצות שצריכים גשמים והיה שם עצירת גשמים שבזה צריך עיון אם חייב לחזור ויותר נראה שיתפלל בתורת נדבה.

ו: הזכיר גשמים כשחוזר להיכן חוזר קודם שסיים הברכה, אחר שאמר ברוך אתה ה', אחר סיום החתימה. ומ"ה בדיעבד אם קודם שסיים חזר למכלכל חיים, או חזר לרב להושיע?

תשובה: קודם שסיים הברכה לתחילת הברכה, אחר שאמר ברוך אתה ה' לפמ"ג לראש הברכה אבל השע"ת והח"א כ' לסיים למדני חוקך, אחר סיום החתימה לראש התפילה.

בנשיאות מרן הגרש"א שטרן שליט"א
רח' הרב קוק 1 בני ברק 0533107467
kolmoshasofer@gmail.com

mprahaaretz@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב יוסף ברמן שליט"א

בדין לפני עור דוויכול שבת במקום סכנת אבר

(א) כתב הרמ"א ביו"ד סי' קנ"ז אע"ג שכל מצוות שבתורה נדחים מפני פיקו"נ חוץ מג' עבירות חמורות, אפ"ה כל ממונו מחויב למסור קודם שיעבור על ל"ת, דרק נפשו של אדם דוחה את האיסור ולא ממונו, ובש"ך שם סק"ג דן לגבי סכנת אבר האם דנים את זה כנפשות שדוחה ל"ת או כממון שמחויב להפסיד אבר בשביל לא לעבור על ל"ת, והש"ך מסיק שם לקולא דסכנת אבר דוחה ל"ת, והיינו דאם לאדם יש סכנת אבר ומוכרח לאכול דבר איסור, אפי' איסור דאורייתא, דעת הש"ך שמותר, ובפמ"ג בסי' שכ"ח הקשה הא לענין חילול שבת במקום סכנת אבר פסק בשו"ע שאין היתר לחלל בדאורייתא ע"י ישראל, ולדברי הש"ך הרי יש להתיר מדין סכנת אבר, ותי' הפמ"ג דשאני שבת דחמירא ולא הותר בה סכנת אבר ולא דמי לשאר המצוות שהותר בהם מפני סכנת אבר.

והעולה מדברי הפמ"ג, דכל ל"ת שבתורה נדחים מפני סכנת אבר חוץ מאיסורי שבת שאינם נדחים.

(ב) ולפי דברי הפמ"ג יש לדון בשאלה למעשה [וכמובן שהוא לפלפולא בעלמא ולא למעשה, ועוד שלא ברור אם נפסק כהפמ"ג והמשנ"ב לא הביא דבריו], עכ"פ יש לדון באדם ששבר את היד בשבת ואם רוצים להציל את היד צריך ללכת לבית חולים לעשות גבס או ניתוח, באופן שאם ימתינו עד מוצ"ש יפסיד את היד, ויש בזה סכנת אבר, [ובאופן שברור שאין בזה צד פיקו"נ], ובבית חולים יש יהודים שאינם שות"מ רח"ל, דלכאול' לפי המבואר בסי' שכ"ח שלא הותר חילול שבת במקום סכנת אבר, א"כ אין לו היתר להציל את היד כיון שזה רק סכנת אבר ואין בזה פיקו"נ, אמנם יש לדון להתיר והטעם משום שהרי אם ילך לביה"ח לא יחלל שבת אלא הרופא יחלל שבת, והאיסור שלו הוא רק משום ולפני עור לא תתן מכשול, וזה הרי אמר הש"ך שכל איסורים נדחים מפני סכנת אבר, האם מותר לו ללכת להתרפאות מהרופא או לא.

יש לדון בזה מכמה פנים:

(ג) יש לדון האם החומרא הזא שמצאנו באיסורי שבת יותר מכל האיסורים שלא הותר חילול שבת מפני סכנת אבר, הוא גם על האיסור של לפני עור, או"ד דהאיסור של לפני עור הוא איסור כללי ואין הבדל אם מכשיל את חברו באיסור שבת או איסור אחר, דלפנ"ע בכל המצוות שוה. ומצאנו ע"ז דברים מפורשים בראשונים, דבגמ' בסנהדרין דף ע"ד: כתוב שהגויים היו נכנסים ולוקחים דברים לע"ז, והקשו הראשונים למה לא מסרו ע"ז נפש כדין כל אביזריהו של ג' עבירות שצריך למסור ע"ז נפש, והבעה"מ תי' דמה שהותר שם הוא משום שהיה להנאת עצמן של הגויים, אבל בלא"ה יש ייהרג ואל יעבור ע"ז, והרמב"ן והר"ן תי' דהתם כל העבוד"ז הוא ע"י הגוי והישראל הוא רק לפני עור, וזה לא נחשב לאו של עבוד"ז אלא הוא לאו כללי בכל המצוות, עכת"ד ואי"צ למסור נפש ע"ז, וא"כ מצאנו שנחלקו הראשונים על לאו של לפנ"ע דלדעת הבעה"מ הוא שייך לעבירה עצמה ולולי שהיה הנאת עצמן היה צריך למסור ע"ז נפש, ולדעת הרמב"ן והר"ן אי"ז לאו פרטי אלא לאו כללי ואי"צ ליהרג ולא לעבור ע"ז, וכן פסק הרמ"א ביו"ד סי' קנ"ז דעל כל אביזריהו של ג' עבירות צריך ליהרג ולא לעבור, חוץ מאיסור של לפנ"ע שאינו צריך ליהרג בשביל לא לעבור, ולפי"ז יש ללמוד לענינינו ג"כ לגבי איסור לפני עור בחילול שבת שהוא איסור כללי ולא בגדר האיסור של שבת, וא"כ י"ל דאע"ג שלענין סכנת אבר שבת חמורה ואינה נדחית מפני סכנת אבר אפ"ה מפני לפני עור היא כן נדחית.

(ד) אמנם יש מקום לומר שאפי' אם מצד לפני עור אין איסור, יש לאסור מצד לאפרושי מאיסורא, שהרי יש חיוב מדאורייתא למי שרואה בחבירו שעושה עבירה שצריך למונעו מלעבור, בין אם זה דין ערבות נפרד או משום הוכח תוכיח מ"מ אנו מחוייבים למנוע את האדם שעושה עבירה בשבת, וא"כ הרי זה שהולך לבית חולים מחוייב לחזור הביתה מדין לאפרושי מאיסורא, אכן יש לדחות דאע"ג שיש חיוב של לאפרושי מאיסורא מ"מ הרי גם זה יידחה מפני סכנת אבר, וזה הרי יותר קל משאר איסורים כמבואר ברמ"א שאי"צ כלל להוציא ממון על אפרושי מאיסורא, וא"כ יהא מותר לו לבוא לבית החולים לצורך כך, ואפי' שהרופא יעשה חילול שבת דאורייתא, אלא דלפי"ז יתכן לחלק בזה בין סכנת אבר שלו עצמו דבזה אינו מחוייב להפסיד בשביל לאפרושי מאיסורא אבל אם לבן שלו נשבר היד כה"ג אינו מפסיד אבר, [אמנם יתכן שבכלל אין אפרושי גם לאדם אחר כי הרי ק"ו אם בדבר מותר לאדם עצמו וחייב להוציא ע"ז ממונו אפי' הכי אין לו להשתמש בשל חברו לצורך זה, וא"כ גם במי שרואה אדם מעלמא שעובר איסור ומרפא את האבר של חברו, אין לו היתר להפרישו על חשבון שההוא יפסיד את האבר, דאם ההוא לא מחוייב בזה א"כ הרי הוא על חשבוננו אמנם י"ל שמעיקרא אין היתר וכדלהלן].

”מפרי הארץ”

(ה) ויש להביא ראיה לזה מגמ' בעבוד"ז דכתוב בגמ' בעבוד"ז לגבי מילת כותי, דר"י פוסל משום שמל לשם הר גריזים, א"ל ר' יוסי וכי היכן מצינו מילה לשמה, אלא הולך ומל עד שתצא נשמתו, כלומר שלפי ר' יוסי מותר ליתן התינוק לכותי שימול אפי' שאנו יודעים שימול לשם ע"ז, ובחי' ראמ"ה הקשה שם היאך מותר ליתן לו למול הרי יש בזה לפני עור לא תתן מכשול, ותי' דמדובר שאין שם מוהל אחר ויש כאן עשה של מילה שדוחה ל"ת של לפני"ע עכ"ד, וקשה הא אצל הכותי זה ייהרג ואל יעבור ולא הותר לו לעבוד עבוד"ז בשביל למול, וא"כ הרי התורה לא רוצה שיעשה את הדבר הזה ואפ"ה אנו מתירים לישראל לעבור על לפני"ע בשביל זה ורואים שאפי' שיש כאן איסור של ע"ז מותר ולא דנים בטר עושה המעשה אלא בטר האדם שנותן.

(ו) אמנם יש לאסור מטעם אחר, והוא, שהרי לפי החשבון הזה, ייצא שאם יש כאן אדם חולה שיש בו סכנה ויש כאן לידו עצי אשירה שהדין פסוק שאסור לו להתרפאות בהם דפיקו"נ אינו דוחה עבודה זרה, אמנם לפי הטעמים הנ"ל יש לומר שאדם אחר שעומד כאן יהא לו מותר להביא לו אותם ולרפאותו בהם, כי הרי זה שנותן לו את העצי אשירה אינו עובד עבוד"ז בזה וגם אינו נהנה אלא הוא רק עושה לפני עור, או ספיה ועכ"פ אי"ז איסור של ייהרג ואל יעבור ואינו צריך למסור נפש ע"ז, ואולי אדרבה יהא עליו חיוב משום הצלת נפשות לעשות כאן דוחי בהם דוחה את כל התורה, וזה הרי לא מסתבר.

והביאור בזה הוא שכל מה שהותר ל"ת לצורך פיקו"נ הוא משום החביבות של נפש ישראל שאנו רוצים בהצלתה, אבל במקום שאין אנו רוצים בהצלה זו ע"י עצי אשירה, דהתורה אומרת שעדיף לאבד את הנפש מלעשות איסור א"כ אין כאן הצלת נפש ומה יתיר את הלפני עור, וממילא לא מתחיל כאן הצורך.

וא"כ ה"ה לעינינו שאנו דנים על אדם שיש לו סכנת אבר ובא לילך לרופא יהודי ולהכשיל אותו בלפני עור, וטענתו בפיו שהרי כל האיסורים נדחים מפני סכנת אבר, יש לומר שהן אמת שלצורך הצלת אבר כל האיסורים נידחים, אבל כאן הרי אין את האבר הזה כבר, כי הרי התורה לא רוצה שאותו רופא יחלל שבת בשביל להציל את האבר ואדרבה עדיף להפסיד אבר, וא"כ זה שבא לעבור בלפני עור לא יהיה לו היתר, כי אין לנו את האבר הזה להתיר כיון שע"פ התורה צריך להפסיד את האבר ולא לחלל שבת וביותר י"ל דאין כאן כלל אפשרות מבחינת התורה של הצלת האבר, דזה שיש כאן אדם מחלל שבת רח"ל שאינו נוהג ע"פ התורה לא נוצר כאן אפשרות ולצורך תכלית זו לא נתיר שום לפני עור.

(ז) אלא שיש להוכיח לא כך מהשעה"צ בסי' שמ"ז שדן האם הדין של לאפרושי מאיסורא הוא דרבנן או דאורייתא, והביא ראיה מהגמ' בברכות כ. דמי שרואה אדם המהלך בכלאיים בשוק צריך להפשיטו והיינו מדין לאפרושי מאיסורא, והנה שם הרי יש בזה כבוד הבריות, וכבוד הבריות לא נדחה באיסור דרבנן, וע"כ דהחייב לאפרושי מאיסורא הוא חיוב דאורייתא עכ"ת ד"ד השעה"צ. והנה כאן הרי מי שמהלך בשוק עם הכלאיים הוא מחוייב לפשוט את הכלאים ולא איכפ"ל כלל כבודו, דהתורה אומרת שצריך להפסיד כבודו בשביל לא לעבור על איסור כלאיים, וא"כ נימא שאין כאן מה שידחה את האיסור, וא"כ שוב לא יהיה כבוד הבריות שיתיר את האיסור דרבנן וש"מ דלא כהסברא הנ"ל אין היתר אלא לצורך אלא שאנו דנים כל פעם לפי מה שעומד לפני ולא איכפ"ל שלמצב כזה לא הותר, וצע"ג.

(ח) ויתכן לומר בזה דהנה מה הדין אדם שהולך ברחוב בליל שבת ורואה שהחוט קרוע, ויש הרבה אנשים שסומכים ע"ז וצריך להודיע מדין אפרושי מאיסורא, אמנם אם צריך להוציא כסף בשביל זה או להפסיד את סעודת שבת וכדו' אינו חייב וכמו שכתוב ברמ"א שאין חייב להוציא כסף בשביל לאפרושי מאיסורא, וזה הכל באדם חיצוני אבל מה הדין אם יש אחד שאחראי על הערוב והוא היה צריך לתקן את הערוב ביום שישי ופרח לו מהראש, וכעת הוא רואה את זה והוא נזכר שזה כבר היה קרוע והוא היה צריך לתקן ושכח מזה האם גם כאן נאמר שאינו צריך להפסיד סעודת שבת בשביל זה, הסברא אומרת שלא והטעם כי זה שהיה מוטל עליו לדאוג לזה ולא דאג הרי יש לו חלק בתוצאה דע"י נכשלים הרבה אנשים, ובזה החיוב שלו לתקן הוא לא רק בתור אפרושי מאיסורא חיצוני אלא מדין עצמו שהרי כל האנשים שנכשלים בגללו הוא יתן ע"ז את הדין וממילא ג"כ יש לו חיוב לדאוג לעצמו ולהפריש אותם מאיסור, והדברים מפורשים בראשונים בשבת שכתוב על חבר שאמר לע"ה לך קח ירק, והחבר נזכר שאינו מעושר אז צריך הוא להפריש מעשר אפי' שיש בזה איסור שלא מן המוקף והראשונים שואלים הרי יש לנו כלל, שאין אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך והיינו שבנ"א לא צריך להפסיד ולעשות עבירה בשביל להציל חבירו ולמה הוא צריך לעבור על איסור שלא מן המוקף בשביל להציל את הע"ה מאיסור של טבל, ומתוך תוס' שכיון שהאיסור נעשה על ידו שהוא גרם לע"ה צריך הוא לעבור ע"ז, ובמאירי מוסיף שכיון שהע"ה עובר על ידו יש לו חלק ממש בעבירה, ולכך הוא צריך לדאוג ולהפריש בשביל עצמו ומשום שהוא דאג לזה, והמקור של זה יתכן שהוא בספרי שרש"י מביא על הפסוק בפרשת מטות על אשה שבעלה הפר לה אחרי יום שמעו שכבר א"א להפר והוא אמר לה שזה בסדר והיא לא קיימה את הנדר, ונשא את עוונה, ורש"י מביא ספרי שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין, וברמב"ן שם מוסיף שנחשב כאילו הבעל בעצמו עשה את העבירה ואי"ז לפני עור גרידא אלא הוא נכנס תחתיו, ולפי"ז יתכן שאפי' שמדין לפני עור אין דוחה סכנת אבר, מ"מ לבוא לרופא ולהכשיל אותו הוא האיסור של העבירה עצמה ואפילו סכנת אבר לא יחדה את זה, דאם הרופא יעשה כן ייחשב שהוא עצמו עשה.